

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-101>

УДК 336.1, 377

Семененко Юрій Сергійович

доктор філософії (PhD),
старший викладач кафедри економічної кібернетики та інформатики,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8334-9766>

Сидорчук Анатолій Андрійович

доктор економічних наук,
доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0280-1285>

Yuriy Semenenko, Anatoliy Sydorчук

West Ukrainian National University

ЦИФРОВІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: АСПЕКТИ ВПЛИВУ НА ДОМОГОСПОДАРСТВА

DIGITAL FINANCIAL INSTRUMENTS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION OF SOCIETY: ASPECTS OF IMPACT ON HOUSEHOLDS

Анотація. Статтю присвячено виявленню впливу цифрової трансформації суспільства та цифрових фінансових інструментів на фінансову діяльність домогосподарств. В процесі написання статті використано загальнонаукові (абстракції та аналізу) та спеціальні методи дослідження (історичний та класифікацій). Теоретичне обґрунтування сутності цифрової трансформації, аналіз практики використання цифрових фінансових інструментів у фінансовій діяльності домогосподарств визначили мету дослідження. Основна ідея дослідження розкрита через обґрунтування взаємозв'язку між процесами цифрової трансформації у суспільстві та новими вимогами до рівня фінансової грамотності домогосподарств, які постають із необхідності пошуку місця і ролі цифрових фінансових інструментів у власній фінансовій діяльності. Розробка показників кількісної оцінки цифрових фінансових інструментів у фінансовій діяльності домогосподарств відкриває перспективи наукових досліджень у сфері фінансів домогосподарств.

Ключові слова: фінансова грамотність, домогосподарство, цифрові фінансові інструменти, цифрова трансформація суспільства.

Summary. In today's world of irreversible digital transformation, almost all areas of human activity are changing, and their functioning is becoming inextricably linked to digital technologies. However, digital transformation, by changing the technologies used to apply financial instruments or expanding the range of such instruments, only forms the technical basis for financial decision-making, but does not replace the financial decisions themselves. The article is devoted to identifying the impact of digital transformation of society and digital financial instruments on the financial activities of households. In the process of writing the article, general scientific (abstraction and analysis) and special research methods (historical and classification) were used. The theoretical justification of the essence of digital transformation, the place and role of digital financial instruments in the financial activities of households determined the purpose of the study. The main idea of the study is revealed through the substantiation of the relationship between the processes of digital transformation in society and the new requirements for the level of financial literacy of households, which arise from the need to find the place and role of digital financial instruments in their own financial activities. It has been shown that the processes of digital transformation of society can potentially affect any component of household financial behavior – income, consumer spending, non-consumer spending (including savings or investments). The combination of such phenomena as digital financial instruments, financial literacy, and household financial activities within a single system of interaction makes it possible to take into account the complexity of the current issue of digital transformation of society. The presented analysis provides a unified methodological view between an important subject of financial relations in society – the household – and the processes of digital transformation of the financial system. The development of appropriate performance

indicators for assessing the place and role of digital financial instruments as an important part of household financial activities opens up prospects for future research in the field of household finance.

Keywords: financial literacy, household, digital financial instruments, digital transformation of society.

Постановка проблеми. У сучасних умовах незворотних процесів цифрової трансформації суспільства змінюються майже всі сфери людської діяльності, функціонування яких стає нерозривно пов'язане із цифровими технологіями. Особливо помітними стали зміни в обсягах та масштабах фінансової інформації у цифровій формі, швидкості й інклюзивності міжособистісних комунікацій такого важливого суб'єкта фінансових відносин у суспільстві як домогосподарство. У цьому контексті цифровізація висуває нові вимоги щодо базового рівня цифрової та фінансової грамотності вітчизняних домогосподарств. Саме належний рівень фінансової грамотності домогосподарств не лише сприятиме забезпеченню їх особистого добробуту, але й стане необхідною компонентою цифрової трансформації суспільних процесів на практиці. Проте, цифрова трансформація, змінюючи технології використання фінансового інструментарію або розширюючи перелік таких інструментів, формує лише технічне підґрунтя для прийняття фінансових рішень, але не є заміною самих фінансових рішень. В основі прийняття фінансових рішень домогосподарств залишається їх фінансова грамотність як комплексу знань, вмінь, навичок, становлення та поведінки людини, потрібних для ухвалення обґрунтованих фінансових рішень і для досягнення особистого добробуту [1]. Ці аспекти підкреслюють важливість дослідження сутності та особливостей функціонування цифрових фінансових інструментів в умовах цифрової трансформації суспільства на фінансову діяльність домогосподарств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно з нормативно-правовим визначенням цифровізація є процесом «насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливляє інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір» [2].

У наукових публікаціях поширеним є підхід, що розглядає такий процес як важливу частину глобальної тенденції цифрової трансформації суспільства. Зокрема, на думку Сільченко В., цифрова трансформація за своєю суттю є змінами обумовленими впровадженням та використанням цифрових (інформаційно-комунікаційних) технологій [3, с. 4]; розширюючи такий підхід Хлебінська О. вважає, що «цифровізація є більш загальними поняттям, яке охоплює багато методик», а цифрова трансформація є процесом «завдяки якому організації з використанням цифрових технологій переходять на новий рівень не тільки виробництва, а й відношення між партнерами,

клієнтами та працівниками» [4, с. 114]. Близьку до вище описаної позиції займають Ничкало Н., Лук'янова Л. та Овчарук О. зазначаючи, що «цифрова трансформація є системним процесом, що охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства і передбачає глибокі зміни під впливом цифрових технологій. Ключовими аспектами є цифровізація економіки, електронне урядування, трансформація суспільного життя, ринку праці, формування екосистеми даних, кібербезпека та етичні виклики» [5, с. 94]. Маючи на меті деталізувати такий підхід Саприкін В. запропонував вважати «оцифровування, цифровізація та цифрова трансформація публічного управління в Україні – це цифрові процеси, спрямовані на впровадження інформаційних технологій для підвищення ефективності, прозорості та доступності публічного управління. Найчастіше оцифровування і цифровізація є взаємопов'язаними та взаємозалежними процесами в межах цифрової трансформації» [6, с. 120]. Підсумовуючи думки вище згаданих учених, Іваненко О., вказує, що «поняття «цифровізація» та «цифрова трансформація» хоч і є зрозумілими в сенсі своєї специфіки, проте часто є взаємозамінними, через що потребують уточнення, оскільки перше є суто технічним процесом («оцифрування» даних, певного масиву інформації), натомість останнє є ширшим за змістом і пов'язане з людським чинником. Цифрова трансформація виходить за межі того чи іншого бізнесу/сфери/галузі та є процесом переходу до цифрового продукту, впровадженням цифрових технологій у всі можливі царини людської діяльності (Digitization, s.a.)» [7, с. 27].

Таким чином, аналіз підходів вчених [2–7] дає підстави стверджувати, що «цифрова трансформація» суспільства не лише є ширшим поняттям відносно поняття «цифровізація», але й прямо пов'язана із людським чинником. Логічним стало припущення про прямий прояв цифрової трансформації суспільства у трансформацію цифрових технологій, у тому числі фінансових, що своєю чергою впливає на поведінку домогосподарств як активного учасника фінансових відносин. Цим проблемам присвячено публікації вчених Теслі С. та Забари Ю. [8, с. 118], Морозової Л. та Федорчука Д. [9], Попело О., Холявко Н., Дубини М. та Тарасенко А. [10, с. 111], Пшика Б. та Грудзевич У. [11, с. 40].

Науковий підхід Теслі С. та Забари Ю. «цифровізація є визнаним механізмом економічного зростання ... здатності ... позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної ... діяльності», дозволяє зробити висновок про позитивний вплив цифрової

трансформації на фінансову діяльність домогосподарств через причину існування ряду перерахованих ними переваг [8, с. 118]. Представивши у своєму дослідженні основні форми, переваги й недоліки цифрових фінансових інструментів, Морозова Л. та Федорчук Д. наголошують що їх розвиток у майбутньому «є важливим фактором інтеграції країни до глобального фінансового простору» [9]. Це розширює перелік переваг цифрової трансформації для фінансової поведінки домогосподарств запропонований Теслею С. та Забарою Ю. можливостями її інтеграції до сфер та ланок світової фінансової системи. Дослідивши позитивний вплив інноваційно-інформаційних технологій фінансових установ на трансформацію фінансової поведінки домогосподарств, Попело О., Холявко Н., Дубина М. та Тарасенко А., виокремили його структурний, функціональний, соціальний, економічний та інноваційно-технологічний аспекти [10, с. 111]. Грунтовне дослідження змін у фінансовій поведінці домогосподарств в умовах розвитку цифрової економіки дало змогу Пшику Б. та Грудзевич У. виявити основні тенденції цього процесу [11, с. 40].

Таким чином, більшість вітчизняних дослідників відмічають наявність суттєвих переваг та додаткових можливостей від процесів цифрової трансформації суспільства для фінансової системи, як ключової частини майбутнього розвитку економічних відносин у суспільстві. Однак недостатньо розкритим залишається питання визначення місця і ролі цифрових фінансових інструментів як прояву цифрової трансформації на практиці у фінансовій діяльності домогосподарств.

Метою статті є визначення впливу процесу цифрової трансформації суспільства на фінансову поведінку домогосподарств не лише крізь призму технічного підґрунтя для їх фінансових рішень, а шляхом підвищення рівня фінансової грамотності останніх щодо особливостей використання цифрових фінансових інструментів у власній фінансовій діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процеси цифрової трансформації суспільства потенційно можуть мати вплив на будь-яку із компонент фінансової поведінки домогосподарств – доходи, споживчі витрати, неспоживчі витрати (у тому числі заощадження або інвестиції). Такий вплив відбувається шляхом використання у фінансовій діяльності домогосподарств фінансових інструментів. Згідно з Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання», значення терміну фінансовий інструмент є «це будь-який контракт, який приводить до виникнення фінансового активу у одного суб'єкта господарювання та фінансового

зобов'язання або інструмента капіталу у іншого суб'єкта господарювання» [12]. Не змінюючи сутність фінансових інструментів, цифрова трансформація передбачає перехід їх матеріальної форми у цифрову.

Перелік найпоширеніших цифрових інструментів, їхня фінансова сутність та особливості використання представлено у табл. 1.

Представлений перелік цифрових фінансових інструментів є неповним і, через причину розвитку технологій, постійно оновлюється та удосконалюється. Водночас безумовною і базовою умовою для використання домогосподарствами цифрових фінансових інструментів є доступ до мережі Інтернет. На жаль, оскільки обстеження домогосподарств на предмет їх доступу до Інтернету востаннє проводилось Державною службою статистики України у січні 2022 р. [13], екстраполювати його результати на сьогоднішній день, після років війни, зруйнованого майна та вимушеної еміграції частини домогосподарств буде нелогічним та неточним кроком. Можемо лише констатувати факт зростання питомої ваги домогосподарств, які мають доступ до інтернету вдома від 50,7% у 2015 р. [10, с. 108] до 82,7% у 2021 р. [13, с. 10] (рис. 1).

Дані представлені на рис. 1 дозволяють нам зробити висновок, що передумови для використання цифрових фінансових інструментів у 2021 році, завдяки щорічному зростанню показника доступу домогосподарств до мережі Інтернет у 5%, зросли на понад 30%. Таким чином, інформаційне забезпечення можливості для використання цифрових фінансових інструментів вітчизняних домогосподарств за аналізований період покращилось.

Попри відсутність офіційних даних Державної служби статистики України, на замовлення Програми розвитку ООН (UNDP) за фінансової підтримки Уряду Королівства Швеції Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) у вересні-жовтні 2023 року було проведено дослідження «Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг» [14]. Згідно з даними аналітичного звіту складеного за результатами проведеного дослідження існує певна закономірність між кількістю годин, упродовж яких домогосподарства користуються інтернетом та рівнем їхнього матеріального добробуту.

Дані рис. 2. показують чітку залежність між часом користування мережею Інтернет рівнем добробуту та ступенем освіти респондентів. А саме, респонденти, які мають вищу освіту (87,9%) користуються мережею Інтернет щодня не менше 3 годин і оцінюють свій достаток на високому рівні (92,9%). На противагу, ті, що мають повну середню або нижчу освіту (16,7%) користуються мережею Інтернет менш як 2 години і оцінюють рівень свого достатку як низький (14,4%).

Таблиця 1 – Перелік найпоширеніших цифрових фінансових інструментів та особливості їх використання

Цифровий фінансовий інструмент	Сутність	Особливості використання
Традиційні фінансові інструменти у цифровій формі (облігації, акції, векселі)	Інвестиційний інструмент, який є різновидом традиційного (паперового) боргового цінного паперу, але випускається та обліковується в електронній формі. Для функціонування на фінансовому ринку таких інструментів найчастіше використовується технологія блокчейн	Перевагами використання є їхня прозорість, швидкість транзакцій (що зменшує витрати на обслуговування цінних паперів) та збільшення доступності для купівлі-продажу (немає потреби особистого відвідування фінансових установ)
Похідні фінансові інструменти (цифрові опціони, ф'ючерси, свопи)	Інвестиційний інструмент, у формі деривативів, які є цифровими контрактами	Дозволяють власникам працювати із майбутньою ціною активу залежно від типу контракту (опціон, ф'ючерс чи своп). Поширеною формою похідних фінансових інструментів є криптовалютні деривативи
Токени	Інвестиційний інструмент, який представляє цифровий актив або право на цифровий цінний папір. При використанні технології блокчейн є одиницею обліку цифрових активів чи прав на них	Перевагами використання токенів є їхня прозорість (всі транзакції з ними загальнодоступні для перевірки), доступність та відсутність централізації для обліку чи обслуговування (наприклад, немає необхідності існування окремих депозитарних установ)
Електронні платіжні системи	Платформи (сервіси) для платежів у електронній формі	Дозволяють оплачувати товари та послуги, здійснювати грошові перекази онлайн. Перевагами використання є прозорість, швидкість транзакцій.
Цифрові гаманці	Програмні додатки для доступу до власних цифрових активів, здійснення транзакцій, зберігання приватних ключів	Використовується шляхом прив'язки до традиційного банківського рахунку або картки та забезпечує зручний, безпечний доступ до власних фінансових ресурсів
Криптовалюти	Цифрові активи, які використовують криптографію для захисту транзакцій та контроль над створенням нових одиниць	Функціонують на основі децентралізованої технології блокчейн. Транзакції здійснюються безпосередньо між учасниками угоди купівлі/продажу, без посередників, що робить цей процес швидким та дешевшим (peer-to-peer P2P)
Електронні гроші	Одиниця вартості, що зберігається та обліковується в електронному вигляді	Випускаються емітентами як грошові зобов'язання та приймаються іншими суб'єктами фінансового ринку як засіб платежу. Швидка, зручна, безпечна альтернатива готівці

Джерело: складено авторами самостійно

Особи із професійно-технічною або середньо спеціальною освітою, які користуються мережею щодня не менше 3 годин (74%) оцінюють свій матеріальний добробут як середній (85%). Таким чином, чим вищий рівень освіти та, як можна припустити, наявність навичок використання цифрових технологій (у тому числі фінансових) характеризується вищим рівнем матеріального добробуту. Можемо припустити, що існує певний зв'язок між фінансовою грамотністю домогосподарств в умовах цифрової трансформації суспільства та їх матеріальним добробутом.

За даними Національного банку України, за 9 місяців 2025 року, зростає популярність токенізованих платіжних карток, а саме, їх кількість з початку року збільшилася на 13% і досягнула 18,6 млн штук [15]. За даними Державної служби статистики України щодо кількості домогосподарств, робимо висновок, що на одне домогосподарство в середньому припадає більш як 2 платіжні картки, токенізованими з яких є майже кожна третя (31,5%).

На рис. 3 показано динаміку показників частки операцій, з фізичним зчитуванням даних із носія

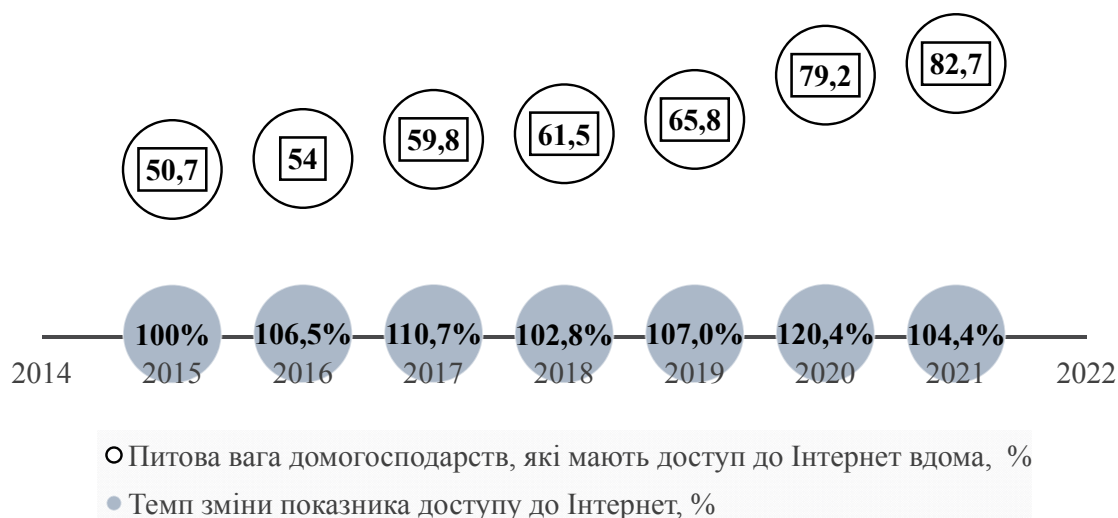

Рисунок 1 – Динаміка показника питомої ваги домогосподарств, які мають доступ до мережі Інтернет вдома за 2015–2021 рр. та щорічних темпів його зміни, %

Джерело: складено на основі [10, с. 108; 13]

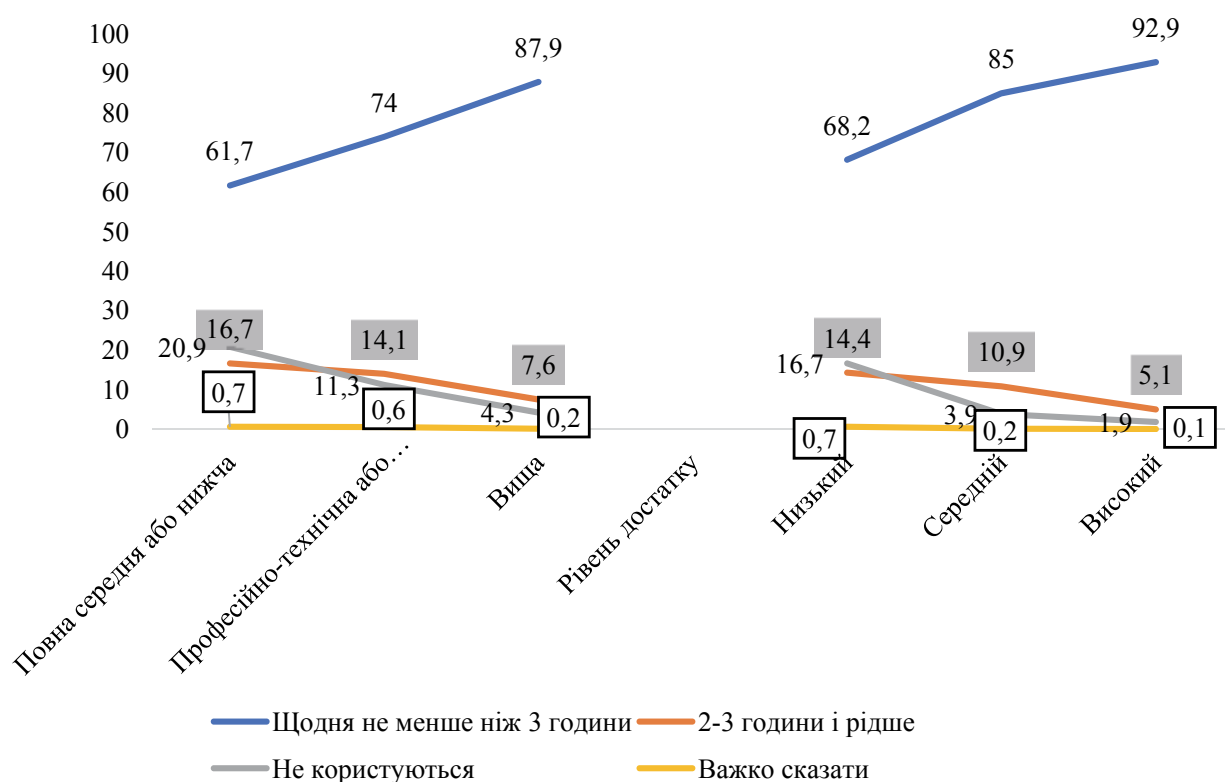

Рисунок 2 – Частота користування мережею Інтернет, рівень достатку та ступінь освіти респондентів у вересні-жовтні 2023 р.

Джерело: складено на основі [14, с. 18]

за кількістю та сумою, суму операцій з безконтактним зчитуванням даних із носія за 9 місяців 2024 р. та 9 місяців 2025 р. Представлені дані дозволяють зробити однозначний висновок про все меншу частку операцій, яка здійснюється домогосподар-

ствами із фізичним зчитуванням даних із носія картки. Зокрема за 9 місяців 2025 року їх частка становила 1,8% за кількістю та 2,5% за сумою (в аналогічному періоді 2024 року – 4,7% та 5,8% відповідно).

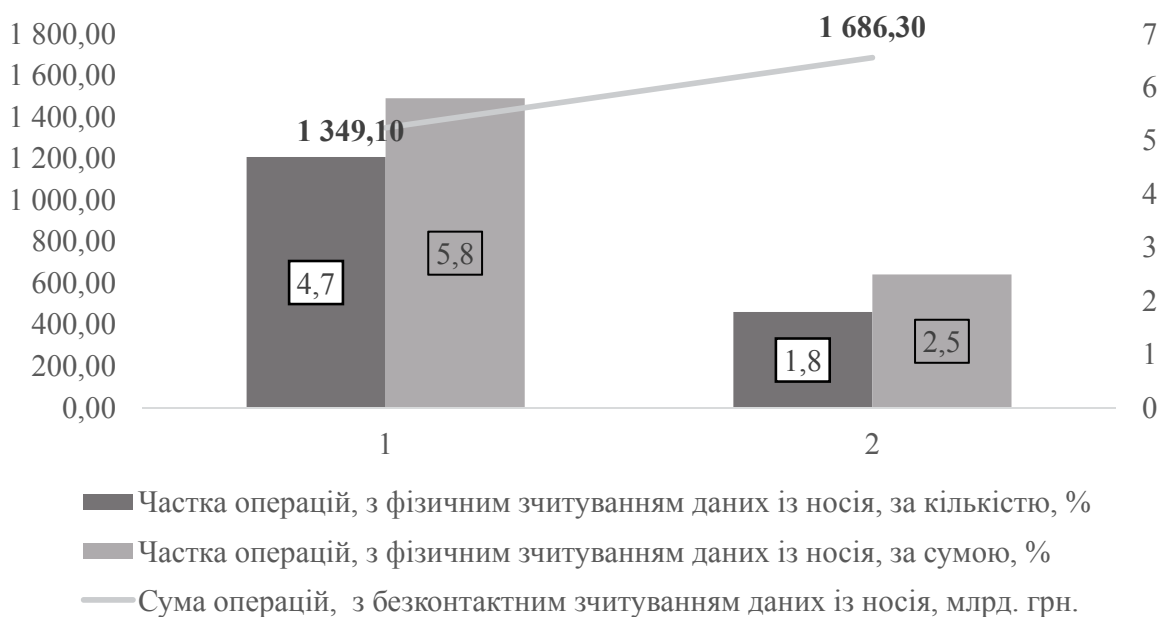

Рисунок 3 – Частка операцій, з фізичним зчитуванням даних із носія за кількістю та сумою, сума операцій з безконтактним зчитуванням даних із носія за 9 місяців 2024 р. та 9 місяців 2025 р.

Джерело: складено на основі [15]

Решта операцій, окрім описаних вище, були безконтактними (з безконтактною картою або за допомогою смартфонів та інших гаджетів) і їхня сума за 9 місяців 2025 року становила 1 686,3 млрд грн (за аналогічний період 2024 року – 1 349,1 млрд грн) [15]. Представлені дані свідчать про безумовну цифрову трансформацію здійснення витрат домогосподарств у форму безконтактного зчитування даних із носія (платіжних карток).

Масштаби використання електронних платіжних систем вітчизняними банками шляхом використання домогосподарствами платіжних терміналів у 2024–2025 рр. характеризуються тенденціями представленими у табл. 2. Її дані дозволяють зробити висновок про все меншу кількість операцій, яка здійснюється домогосподарствами у готівковій формі (за 9 місяців 2025 року їх вели-

чина скоротилась на 8% у порівнянні з аналогічним періодом 2024 р.).

Зокрема за 9 місяців 2025 сума операцій, яка здійснюється домогосподарствами у готівковій формі становила 1755,3 млрд грн, що на 7,9% перевищує показник 2024 р. Решта операцій були безготівковими із використанням платіжних терміналів і їхній обсяг за 9 місяців 2025 р. досягнув рівня у 1516,5 млрд грн, що на 22,9% більше аналогічного показника у 2024 році. Відмічаємо, що кількість таких операцій у 2025 році зросла на досліджуваний період на 13,2%. Представлені дані свідчать, що хоча обсяги використання електронних платіжних систем як цифрового фінансового інструменту все ще не перевищують готівкову форму розрахунків домогосподарств, проте мають чітку тенденцію до зростання темпами вищими, ніж готівкові розрахунки.

Таблиця 2 – Динаміка операцій домогосподарств у готівковій та безготівковій формі у 2024-2025 рр.

Показник	9 місяців 2024 року	9 місяців 2025 року	Темп зміни, %
Сума операцій у готівці, млрд грн	1627,2	1755,3	107,9
Сума операцій з використанням платіжних терміналів, млрд грн	1234,3	1516,5	122,9
Кількість операцій у готівці, млн шт.	345,8	318,2	92,0
Кількість операцій з використанням платіжних терміналів, млн шт.	4198,5	4751,8	113,2

Джерело: складено на основі [16; 17]

З прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України від 11 червня 2025 р. № 689 «Про затвердження вимог до випуску гаманців з цифровою ідентифікацією» [18] визначено вимоги до таких гаманців і встановлюються правила їхньої роботи відповідно до стандартів eIDAS 2.0. Впровадження цифрового гаманця як фінансового інструменту у повсякденну фінансову діяльність домогосподарств заплановане до кінця 2025 р., що, через об'єктивні причини, робить емпіричний аналіз його використання можливим не раніше ніж у 2026 році.

На противагу цифровому гаманцю, що розпочинає власну історію функціонування в Україні, криптовалюти не тільки активно використовуються вітчизняними домогосподарствами, але відмічаємо, що Україна є одним зі світових лідерів їх сприйняття як цифрового фінансового інструменту. Динаміка відповідного Глобального індексу сприйняття криптовалют для України серед більше ніж 150 країн світу представлена у таблиці 3.

Згідно з даними табл. 3, ґрунтуючись на відкритих показниках аналітичного порталу Chainalysis, починаючи із 2020 року Україна входить у найбільші 10 країн за Глобальним індексом сприйняття криптовалют. На думку Задворного Ю. [20] «криптовалюти широко використовувалися як засіб інвестицій і розрахунків серед громадян в Україні», чому сприяла відсутність жорсткого регулювання їх оподаткування чи регламентування сфери застосування. Саме законодавче впорядкування функціонування криптовалют у фінансовій діяльності домогосподарств визначатиме перспективу їх застосовування як цифрового фінансового інструменту у майбутньому.

У 2023 році в Україні відбулася легалізація електронних грошей [21], що дозволило їм бути повноцінним цифровим фінансовим інструментом для вітчизняних домогосподарств. Попри наявність нормативно-правової бази щодо регулювання електронних грошей наявність тимчасових обмежень, таких як призупинення операцій з ними в умовах воєнного стану, відкриває потенціал для їх реалізації у майбутньому. Як

і у випадку впровадження цифрового гаманця, через об'єктивні причини, емпіричний аналіз використання електронних грошей як фінансового інструменту стане можливим не раніше ніж завершення воєнного стану.

Розглянувши сутність цифрової трансформації суспільства, особливості цифрових фінансових інструментів та практики їх використання вітчизняними домогосподарствами, на рис. 4. представлено схематичне зображення взаємодії та взаємозалежності фінансової грамотності домогосподарств та цифрової трансформації суспільства.

Наведена на рис. 4 схема показує, що безперервні процеси цифрової трансформації суспільства змінюючи місце та роль цифрових фінансових інструментів у фінансовій діяльності домогосподарств висувають нові вимоги вмінь, знань, навичок та їх поведінки. Тим самим цифрова трансформація суспільства висуває нові вимоги до фінансової грамотності домогосподарств.

Висновки. Таким чином, поєднання таких явищ як «цифрові фінансові інструменти», «фінансова грамотність» та «фінансова діяльність домогосподарств» у межах єдиної системи взаємодії враховує комплексність актуального у сучасних умовах питання цифрової трансформації суспільства. Це дозволяє сформулювати наукову ідею, що розуміння теоретичної сутності фінансової грамотності в умовах цифрової трансформації суспільства повинно стати ефективним інструментом управління їх фінансовими ресурсами на практиці. Але слід зауважити, що процеси цифрової трансформації, змінюючи технології використання або розширюючи перелік доступних для домогосподарств фінансових інструментів, лише формують технічне підґрунтя для прийняття фінансових рішень, але не повинні ставати їх заміною. Для досягнення матеріального добробуту у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі в основі прийняття фінансових рішень домогосподарств повинна залишатися їх фінансова грамотність. Представлений аналіз забезпечує формування єдиного методологічного погляду між важливим суб'єктом фінансових відносин у суспільстві – домогосподарством – та

Таблиця 3 – Рейтинг України згідно з Глобальним індексом сприйняття криптовалют упродовж 2020–2025 рр.

Компонента рейтингу	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Загальне місце	1	4	3	5	6	8
Ренкінг за обсягом централізованих послуг	-	-	6	5	7	6
Ренкінг за обсягом роздрібних централізованих послуг	-	-	6	3	5	4
Ренкінг за обсягом P2P торгівлі	11	40	39	11	-	-
Ренкінг за обсягом DeFi	4	6	10	10	5	8
Ренкінг за обсягом роздрібних DeFi	4	5	14	10	6	6

Джерело: складено на основі [19]

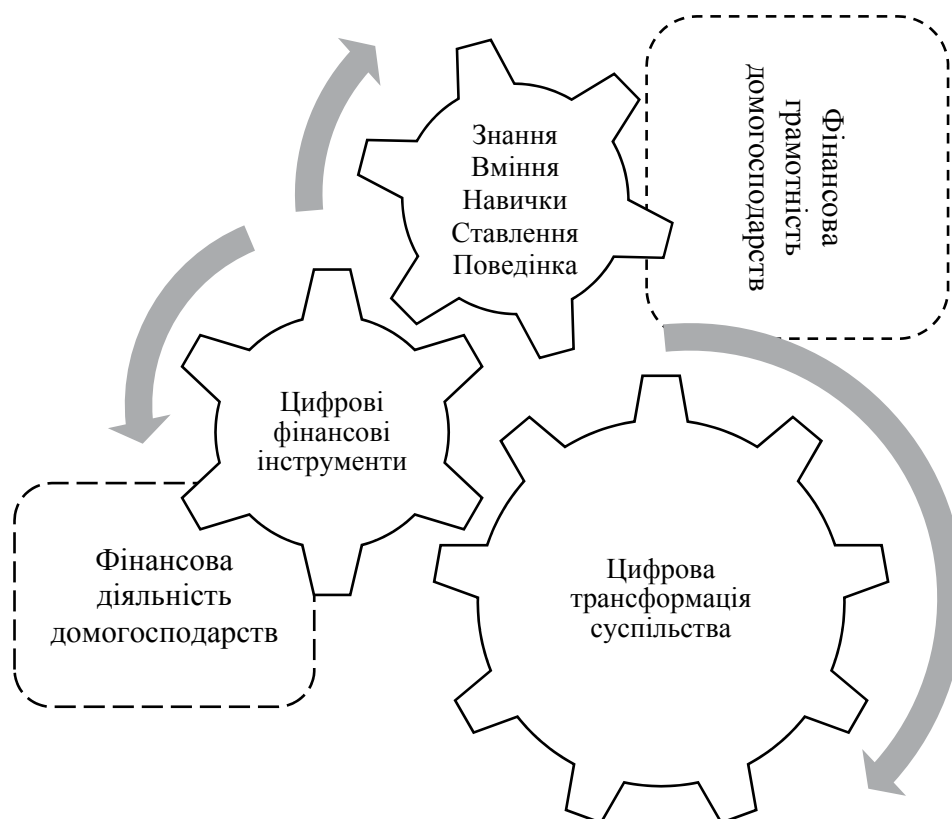

Рисунок 4 – Взаємодія та взаємозалежність фінансової грамотності домогосподарств, цифрових фінансових інструментів та цифрової трансформації суспільства

Джерело: складено авторами самостійно

процесами цифрової трансформації фінансової системи. Розробка відповідних результативних показників оцінки місця і ролі цифрових фінансових інструментів як вагомій частини фінансової діяльності домогосподарств та аналіз притаман-

них для таких інструментів ризиків (наприклад, кіберзлочинність, відмивання коштів, можливі махінації) відкриває **перспективи наукових досліджень у сфері фінансів домогосподарств у майбутньому.**

Список використаних джерел:

1. Recommendation of the Council on Financial Literacy. *OECD*. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461>
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 67-р від 17.01.2018 р. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
3. Сільченко В. Підходи до трактування дефініції «цифрова трансформація». *Економіка та суспільство*. 2024. № 66. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-132>
4. Хлебінська О. Теоретичні підходи до цифровізації та цифрової трансформації. *II Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»* (м. Київ, 22 квітня 2021 р.). Київ: НТУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». 2021. С. 114–115.
5. Ничкало Н., Лук'янова Л., Овчарук О. Цифрова трансформація суспільства: європейський досвід, українські реалії. *Освіта для цифрової трансформації суспільства / Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa / Education for digital transformation of society* : монографія. У 2 т. Т. 1 ; за наук. ред. В. Кременя, Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Н. Лазаренко. Київ: ТОВ «Юрка Любченка». 2024. С. 74–98.
6. Саприкін В. Оцифровування, цифровізація та цифрова трансформація публічного управління в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2024. № 1(19). С. 116–121. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2024/19-19/22>
7. Іваненко О. Цифровізація як нова реальність в умовах соціальної нестабільності. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2024. № 3. С. 25–46. DOI: <https://doi.org/10.15407/sociology2024.03.025>
8. Тесля С., Забара Ю. Фінансові технології у цифровізованому суспільстві: інноваційні моделі впровадження та фінансова інклюзія для післявоєнного відновлення України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 23. С. 115–121. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.23.115>

9. Морозова Л., Федорчук Д. Економічна сутність цифрових фінансових інструментів. *Ефективна економіка*. 2025. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.25>
10. Попело О., Холявко Н., Дубина М., Тарасенко А. Вплив інноваційно-інформаційних технологій фінансових установ на трансформацію фінансової поведінки домогосподарств. *Проблеми економіки*. 2022. № 1 (51). С. 105–112. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-1-105-112>
11. Пішик Б., Грудзевич У. Зміни у фінансовій поведінці домогосподарств в умовах розвитку цифрової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. С. № 18. С.34–41. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.18.34>
12. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання». *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-32_ukr_2016.pdf
13. Доступ домогосподарств України до Інтернету. *Державна служба статистики України*. 2022. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/dostup-domohospodarstv-ukrayiny-do-internetu-u-2021-rotsi>
14. Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг. Аналітичний звіт. *Міністерство цифрової трансформації України. Програма розвитку ООН*. 2023. К., 67 с. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/analitychnyy-zvit-dumky-i-pohlyady-naselennya-ukrayiny-shchodo-derzhavnykh-elektronnykh-posluh-u-2024-rotsi>
15. Українці значно активніше користуються безготівковими картковими розрахунками: результати за дев'ять місяців 2025 року. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayintsi-znachno-aktivnishe-koristuyutsya-bezgotivkovimi-kartkovimi-rozrahunkami-rezultati-za-devyat-misyatsiv-2025-roku>
16. Кількість домогосподарств за статтю особи, яка очолює домогосподарство, за іншими типами домогосподарств. *Державна служба статистики України*. 2025. URL: <https://stat.gov.ua/uk/page-contents/rozdil-2-narodzhuvanist-simya-ta-domohospodarstvo>
17. Операції з картками українських банків в межах України за 9 місяців 2025 року. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-z-kartkami-ukrayinskih-bankiv-v-mejah-ukrayini-za-9-misyatsiv-2025-roku>
18. Про затвердження вимог до випуску гаманців з цифровою ідентифікацією : Постанова Кабінету Міністрів України № 689 від 11.06.2025 р. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2025-%D0%BF#Text>
19. The 2025 Global Adoption Index: India and the United States Lead Cryptocurrency Adoption. *Chainalysis*. 2025. URL: <https://www.chainalysis.com/blog/2025-global-crypto-adoption-index/>
20. Задворний Ю. Перспективи використання криптовалют у відбудові економіки України: виклики та можливості. *Економіка і суспільство*. 2024. № 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-83>
21. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг: Закон України № 2888-IX від 12.01.2023 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2888-20#Text>

References:

1. Recommendation of the Council on Financial Literacy (2025). *OECD*. Available at: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461>
2. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyvrovoi ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018–2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 67-r vid 17.01.2018 r. [On approval of the Concept for the Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018–2020 and approval of the action plan for its implementation: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 67-r dated January 17, 2018]. *The Cabinet of Ministers of Ukraine*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (in Ukrainian)
3. Sil'chenko V. (2024) Pidkhody do traktuvannia definitsii «tsyfrova transformatsiia» [Approaches to the interpretation of the definition of «digital transformation»]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, no 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-132> (in Ukrainian)
4. Clebys'ka O. (2021) Teoretychni pidkhody do tsyfrovizatsii ta tsyvrovoi transformatsii [Theoretical approaches to digitalization and digital transformation]. *II Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia "Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy" – II International Scientific and Practical Conference "Business, Innovation, Management: Problems and Prospects"* (Kyiv, April 22, 2021). Kyiv: NTU «Kyivskyi politekhnichnyi instytut imeni Ihoria Sikorskoho» (in Ukrainian)
5. Nychkalo N., Luk'yanova L., Ovcharuk O. (2024). *Tsyfrova transformatsiia suspilstva: yevropeyskyi dosvid, ukraïnski realii: monografiia*. [Digital transformation of society: European experience, Ukrainian realities: monograph]. Kyiv: TOV "Yurka Liubchenka" (in Ukrainian)
6. Saprykin V. (2024). Otsyfrovuvannia, tsyfrovizatsiia ta tsyfrova transformatsiia publichnoho upravlinnia v Ukraini [Digitization, digitalization and digital transformation of public administration in Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, vol. 1(19), pp. 116–121. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2024/19-19/22> (in Ukrainian)
7. Ivanenko O. (2024). Tsyfrovizatsiia yak nova realnist v umovakh sotsialnoi nestabilnosti [Digitization as a new reality under conditions of social instability]. *Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh – Sociology: theory, methods, marketing*, no 3, pp. 25–46. DOI: <https://doi.org/10.15407/sociology2024.03.025> (in Ukrainian)

8. Teslya S. & Zabara Y. (2024). Finansovi tekhnolohii u tsyfrovizovanomu suspilstvi: innovatsiini modeli vprovadzhennia ta finansova inkluziia dlia pisliavoiennoho vidnovlennia Ukrainy [Financial technologies in a digital society: innovative models of implementation and financial inclusion for post-war recovery of Ukraine's]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, no 23, pp. 115–121. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.23.115> (in Ukrainian)
9. Morozova L. & Fedorchuk D. (2025) Ekonomichna sutnist tsyfrovych finansovykh instrumentiv [The economic essence of digital financial instruments]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, no 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.25> (in Ukrainian)
10. Popelo O., Kholiavko N., Dubyna M. & Tarasenko A. (2022). Vplyv innovatsiino-informatsiinykh tekhnolohii finansovykh ustanov na transformatsiiu finansovoi povedinky domohospodarstv [Changes in household financial behavior caused by innovative information technologies of financial institutions]. *Problemy ekonomiky – Economic problems*, vol. 1 (51), pp. 105–112. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-1-105-112> (in Ukrainian)
11. Pshyk B. & Grudzevych U. (2023) Zminy u finansovii povedintsi domohospodarstv v umovakh rozvytku tsyfrovoy ekonomiky [Changes in the financial behavior of households under the development of the digital economy]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, no 18, pp. 34–41. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.18.34> (in Ukrainian)
12. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 32 "Finansovi instrumenty: podannia" [International Accounting Standard 32 "Financial Instruments: Presentation"]. *Ministerstvo finansiv Ukrainy – Ministry of Finance of Ukraine*. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-32_ukr_2016.pdf (in Ukrainian)
13. Dostup domohospodarstv Ukrainy do Internetu [Internet access among Ukrainian households]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy – State Statistics Service of Ukraine*. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/publications/dostup-domohospodarstv-ukrayiny-do-internetu-u-2021-rotsi> (in Ukrainian)
14. Dumky i pohliady naselennia Ukrainy shchodo derzhavnykh elektronnykh posluh [Opinions and views of the Ukrainian population regarding public e-services] *Ministerstvo tsyfrovoy transformatsii Ukrainy – Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Prohrama rozvytku OON – United Nations Development Program*. Available at: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/analychnyy-zvit-dumky-i-pohlyady-naselennya-ukrayiny-shchodo-derzhavnykh-elektronnykh-posluh-u-2024-rotsi> (in Ukrainian)
15. Ukraiintsi znachno aktyvnishe korystuiutsia bezgotivkovymy kartkovymy rozrakhunkamy: rezultaty za deviat misiatsiv 2025 roku [Ukrainians are using cashless card payments much more actively: results for the first nine months of 2025]. *Natsionalnyi bank Ukrainy – National Bank of Ukraine*. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayintsi-znachno-aktivnishe-koristuyutsya-bezgotivkovymi-kartkovymi-rozrahunkami-rezultati-za-devyat-misyatsiv-2025-roku> (in Ukrainian)
16. Kilkist domohospodarstv za stattiu osoby, yaka ocholiuie domohospodarstvo, za inshymy typaramy domohospodarstv [Number of households by gender of the head of household, by other types of households]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy – State Statistics Service of Ukraine*. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/page-contents/rozdil-2-narodzhuvanist-simya-ta-domohospodarstvo> (in Ukrainian)
17. Operatsii z kartkami ukrainskykh bankiv v mezhakh Ukrainy za 9 misiatsiv 2025 roku [Transactions with Ukrainian bank cards within Ukraine for the first nine months of 2025]. *Natsionalnyi bank Ukrainy – National Bank of Ukraine*. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-z-kartkami-ukrayinskih-bankiv-v-mejah-ukrayini-za-9-misyatsiv-2025-roku> (in Ukrainian)
18. Про затвердження вимог до випуску гаманців з цифровою ідентифікацією : Постанова Кабінету Міністрів України № 689 від 11.06.2025 р. *Кабінет Міністрів України*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2025-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
19. The 2025 Global Adoption Index: India and the United States Lead Cryptocurrency Adoption. *Chainalysis*. 2025. Available at: <https://www.chainalysis.com/blog/2025-global-crypto-adoption-index/>
20. Zadvornyi I. (2024) Perspektyvy vykorystannia kryptovaliut u vidbudovi ekonomiky Ukrainy: vyklyky ta mozhlyvosti [Potential for the use of cryptocurrencies in the reconstruction of Ukraine's economy: challenges and opportunities]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, no 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-83> (in Ukrainian)
21. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo platizhnykh posluh : Zakon Ukrainy № 2888-IX vid 12.01.2023 r. [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Regarding Payment Services: Law of Ukraine, No. 2888-IX dated January 12, 2023] *Verkhovna Rada Ukrainy – The Supreme Council of Ukraine*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2888-20#Text> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 12.12.2025